
V prosinci 2011 provedlo Centrum pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR, v.v.i., kvantitativní šetření v populaci České republiky starší 15 let. Záměrem provedeného výzkumu bylo zmapovat problematiku kvality a bezpečnosti potravin. V obecné rovině bylo zjišťováno, co si lidé pod pojmy kvalita potravin a bezpečnost potravin představují, a jaké jsou jejich názory na kvalitu a bezpečnost potravin prodávaných na českém trhu. Výzkum se rovněž soustředil na nákupní zvyklosti v souvislosti s kvalitou potravin, a pak zejména na názory a povědomí o označování potravin. V této souvislosti bylo šetřeno také mínění o dostupnosti informací o bezpečnosti potravin a jejich vyhledávání v různých zdrojích. V neposlední řadě byly mapovány názory na důvěryhodnost těchto zdrojů, ale také znalost vybraných organizací a zdrojů informací. V této závěrečné zprávě jsou u každé sledované otázky uvedeny vedle aktuálních výsledků také relevantní třídění druhého stupně, a to podle základních sociodemografických charakteristik respondentů (zejména pohlaví, věk, vzdělání) nebo jiných důležitých třídících proměnných. Tam, kde to bylo možné, je rovněž představeno srovnání s dřívějším šetřením z roku 2005.

Souhrn hlavních výsledků

- Situace ohledně zdravotní nezávadnosti je hodnocena odlišně v případě potravin vyráběných v České republice a potravin vyráběných v zahraničí. Při hodnocení potravin pocházejících z ČR zastávají přibližně tři čtvrtiny (73 %) obyvatel názor, že situace je *velmi* nebo *spíše dobrá*, mínění o *spíše špatné* nebo *velmi špatné* situaci má necelá pětina (18 %). U potravin vyráběných v zahraničí se o něco více než dvě pětiny (43 %) domnívají, že situace je dobrá, dvě pětiny zastávají názor, že je špatná.
- V názorech na dostatečnost či nedostatečnost kontroly zdravotní nezávadnosti potravin prodávaných na českém trhu převládá mínění o dostatečné kontrole (45 %) nad tím o nedostatečné (36 %), přičemž pětina občanů se k této otázce neumí vyjádřit.

- Při hodnocení kvality potravin se větší důvěře těší potraviny pocházející z ČR. Příznivé mínění o jejich kvalitě vyjádřily téměř tři čtvrtiny občanů (71 %), necelá čtvrtina zastává opačný názor. U zahraničních potravin převládá negativní názor na jejich kvalitu, když podíl negativních odpovědí je něco málo přes polovinu (53 %) a podíl pozitivních je třetinový.
- Rozdíly v kvalitě potravin prodávaných v České republice jsou vnímány poměrně silně. Téměř tři pětiny občanů (56 %) si myslí, že odlišnosti v kvalitě potravin jsou *velké*, 28 % zaznamenává drobné rozdíly. Pouze přibližně desetina populace starší 15 let nevidí *žádné rozdíly*.
- V souvislosti se změnou daně z přidané hodnoty největší podíl obyvatel, téměř dvoupětinový, sníží množství nakupovaných potravin, nikoliv však nároky na kvalitu. Opačné chování předpokládá necelá čtvrtina veřejnosti, když nezmění množství, ale sníží nároky na kvalitu potravin. Zhruba čtvrtina občanů v souvislosti s DPH nezmění své nákupní chování ani v množství ani v kvalitě potravin.
- Údaje na obalech potravin sledují *pokaždé nebo skoro pokaždé*, případně *většinou*, přibližně dvě pětiny obyvatel (45 %), další dvě pětiny tyto údaje sledují *jen někdy* a 16 % je nesleduje vůbec.
- Pro dvě třetiny obyvatel České republiky jsou informace na obalech v zásadě srozumitelné, čtvrtina zastává opačný názor. Názory veřejnosti nejsou v tomto případě absolutní, naprostou srozumitelnost či naprostou nesrozumitelnost deklaruje velmi málo lidí (7 %, resp. 3 %).
- Co se týče povědomí o vybraných označeních, zdaleka největší znalost projevují občané v případě Národní značky kvality KLASA, kterou podle svých slov zná 88 % z nich. Za touto značkou s poměrně velkým odstupem následují Regionální potravina a Zaručená tradiční specialita (zná je 57 %, resp. 50 %). Relativně nejméně známá jsou Chráněné označení původu a Chráněné zeměpisné označení, které dle svých slov zná 43 %, resp. 32 % občanů.
- U zkoumaných organizací a zdrojů informací - Informační centrum bezpečnosti potravin, Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA), internetové stránky Bezpečnost potravin, internetové stránky Víš, co jíš? - poměrně výrazně převládá neznalost nad znalostí, a to ve velmi podobném

poměru. Relativně nejznámější jsou internetové stránky Víš, co jíš?, které zná přibližně pětina populace starší 15 let, nezná je 73 %. O něco méně je v povědomí lidí Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA) (17 % zná : 78 % nezná) a internetové stránky Bezpečnost potravin (16 % zná : 79 % nezná). Nejmenší podíl občanů zná Informační centrum bezpečnosti potravin (13 % zná : 83 % nezná).

1. Kvalita a zdravotní nezávadnost potravin na českém trhu

Obecné povědomí o tom, co si obyvatelé České republiky představují pod pojmy kvalitní potravina a bezpečná potravina, bylo zjišťováno pomocí dvou otevřených otázek, přičemž u každé z nich mohl respondent uvést až tři odpovědi, které se mu asociují s pojmem kvalitní, respektive bezpečná potravina.

Celkově lze říci, že kvalitní i bezpečná potravina jsou vnímány velmi podobně, v obdobných kategoriích, avšak u každého z pojmů jsou akcentovány jiné charakteristiky.

V případě kvalitní potraviny zmínilo 14 % lidí v nějakém kontextu hygienu - hygienickou nezávadnost potraviny, případně zdravotní nezávadnost, nezkaženost, čistotu nebo hygienickou manipulaci s potravinami (výroba, skladování, prodej). Další, největší skupinu tvoří kategorie týkající se složení potraviny či obsahu výrobku. V tomto případě největší pozornosti dostává potravinovým aditivům (zmiňováno v 38 %), přičemž kvalitní potravina je vymezována jako ta bez přídatných látek (konzervantů, barviv, nebo obecně „bez chemie“). V několika málo případech jsou zmiňovány i pesticidy a chemické ošetření - 1 % definuje kvalitní potravinu jako tu, která je neobsahuje, případně obecně mluví o škodlivých látkách. Kvalitní potravina je rovněž ta, která je z dobrých surovin s dobrým složením (19 %), případně bez náhražek, poctivá (14 %), ale také nutričně hodnotná (13 %). Velká část populace spojuje kvalitu potraviny s její čerstvostí (36 %) a příjemnými či přijatelnými smyslovými vjemy jako jsou chuť (22 %) či vzhled, barva a vůně (10 %). S čerstvostí souvisí i zmiňování data spotřeby (7 %). Kvalita je rovněž asociována s původem potraviny, přičemž je akcentována buď Česká republika (15 %), nebo důvěra k výrobcí, prodejci či značce (17 %). V tomto kontextu stojí za zmínku, že do kategorie jiných odpovědí jsou zahrnuty i ty, které kvalitu potravin spojují s výrobou v domácnosti, s vlastním pěstováním nebo chovem.¹ Poměrně málo respondentů, alespoň ve srovnání s předešlými kategoriemi, spojuje kvalitní potravinu s cenou, a to buď jako cenově dostupnou nebo naopak drahou,

¹ Do kategorie „Jiná odpověď“ byly zařazeny i obecné výroky jako např. „domácí“, jelikož nebylo dost dobře možné rozlišit, zda respondent myslí Českou republiku, nebo svou domácnost.

případně s obecným výrokem „cena“, u kterého není možné přesně definovat, jakým způsobem se ke kvalitě váže (každá z položek 3 %). Pro jistotu, opět celkem malou část je kvalita spojena s dobrou výrobou, zpracováním nebo skladováním, podobný podíl akcentuje kvalitu v nějaké souvislosti s obalem – buď s dobrým zabalením, nebo značením na obalu.

Bezpečnost potravin je podobně jako kvalita spojována s hygienickou nezávadností, ovšem v tomto případě mnohem silněji (29 %). Co se týče kategorií spojených se složením potravin, podobně jako je tomu u kvality i za bezpečnou potravinu je v poměrně velké míře považována taková, která je bez přídatných látek (38 %). V podobném podílu jako u kvalitní potravin se objevují i odpovědi: bez pesticidů, chemicky neošetřená (1 %), případně bez obsahu škodlivých látek (7 %). Celkem pochopitelně se v nižší míře objevují odpovědi akcentující dobré suroviny či složení, potraviny bez náhražek, nebo výživovou hodnotu. Čerstvost je v souvislosti s bezpečností potravin uváděna méně často (19 %) než v souvislosti s kvalitou. Méně je také zmiňována chuť i vzhled, barva a vůně. Naopak mnohem větší důraz je kladen na datum spotřeby (22 %). Pokud jde o původ, bezpečná potravina je spojována s dobrým výrobcem, prodejcem nebo značkou, ve stejné míře jako kvalitní potravina (tentokrát 20 %), ovšem nikoliv již s Českou republikou, tedy s tuzemskou produkcí. Cena v souvislosti s bezpečnou potravinou hraje skutečně velmi malou roli. Ve srovnání s kvalitní potravinou je naopak ve větší míře zdůrazněn obal, tedy dobře zabalená potravina, dobrý, nepoškozený obal. U bezpečnosti se rovněž objevily nové kategorie spojené s kontrolou potravin a normami (v součtu 8 %).

Tabulka 1. Co znamená kvalitní potravina a bezpečná potravina(v %) – otevřené otázky

Kvalitní potravina		Bezpečná potravina	
Hygienicky nezávadná potravina, zdravotně nezávadná potravina, bezpečná potravina, nezkažená potravina, čistota - obecně	14	Hygienicky nezávadná potravina, zdravotně nezávadná potravina, bezpečná potravina, nezkažená potravina, čistota - obecně	29
Bez přídavných látek (E) - konzervantů, umělých barviv, bez chemie	38	Bez přídavných látek (E) - konzervantů, umělých barviv, bez chemie	38
Bez pesticidů, chemicky neošetřená	1	Bez pesticidů, chemicky neošetřená	1
Neobsahuje škodlivé látky	3	Neobsahuje škodlivé látky	7
Potravina z kvalitních (dobrých) surovin, s dobrým složením	19	Potravina z kvalitních (dobrých) surovin, s dobrým složením	12
Bez náhražek, obsahuje co má	14	Bez náhražek, obsahuje co má	2
Nutričně (výživově) hodnotná potravina, zdravá potravina, živiny	13	Nutričně (výživově) hodnotná potravina, zdravá potravina, živiny	7
BIO potravina	6	BIO potravina	3
Potravina bez GMO	1	Potravina bez GMO	1
Čerstvá potravina	36	Čerstvá potravina	19
Chutná potravina	22	Chutná potravina	3
Potravina s dobrým vzhledem, barvou, vůní	10	Potravina s dobrým vzhledem, barvou, vůní	7
Potravina před datem spotřeby, trvanlivost	7	Potravina před datem spotřeby, trvanlivost	22
Česká potravina, naše potravina	15	Česká potravina, naše potravina	7
Zahraniční potravina	0	Zahraniční potravina	0
Potravina od dobrého výrobce, prodejce, značky, dobrý původ potraviny	17	Potravina od dobrého výrobce, prodejce, značky, dobrý původ potraviny	20
Cenově dostupná potravina, dobrá cena	3	Cenově dostupná potravina, dobrá cena	1
Drahá potravina	3	Drahá potravina	0
Cena	3	-	-
Dobře vyrobená potravina, kvalitně zpracovaná	3	Dobře vyrobená potravina, kvalitně zpracovaná	2
Dobře skladovaná potravina	2	Dobře skladovaná potravina	5
Dobře zabalená potravina, pěkný obal	4	Dobře zabalená potravina, dobrý obal	13
Potravina s dobrým označením, informace na obalu	4	Potravina s dobrým označením, informace na obalu	6
-	-	Kontrolovaná potravina	7
-	-	Potravina splňující normy	1
-	-	Kvalitní potravina	5
Jiná odpověď	19	Jiná odpověď	14
Neví	1	Neví	2
Bez odpovědi	42	Bez odpovědi	68
	300		300

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů.

Pozn.: Vzhledem k tomu, že každý respondent mohl uvést tři položky, činí součet všech odpovědí 300 %.

Kromě pojmů kvalitní a bezpečná potravina bylo v obecné rovině zjišťováno mínění o situaci ohledně zdravotní nezávadnosti a kvality potravin, a to jak u těch vyráběných v České republice, tak u těch zahraničních.

V případě potravin vyráběných v České republice ve veřejnosti značně převažuje kladný náhled na situaci ohledně zdravotní nezávadnosti. Přibližně tři čtvrtiny (73 %) občanů si myslí, že situace je *velmi* nebo *spíše dobrá*, opačný názor zastává necelá pětina (18 %) obyvatel. U potravin vyráběných v zahraničí již přesvědčení o zdravotní nezávadnosti není tak jednoznačné a veřejnost je ve svém mínění rozdělena: o něco více než dvě pětiny (43 %) se domnívá, že situace je dobrá, dvě pětiny zastávají názor, že je špatná.

Tabulka 2. Hodnocení situace ohledně zdravotní nezávadnosti českých a zahraničních potravin (v %) - 2011

	velmi dobrá	spíše dobrá	spíše špatná	velmi špatná	neví
Situace ohledně zdravotní nezávadnosti potravin na trhu vyráběných v ČR	9	64	16	2	9
Situace ohledně zdravotní nezávadnosti potravin na trhu vyráběných v zahraničí	5	38	34	6	17

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů.

Co se týče časového srovnání, vzhledem k mírné změně otázky i škály je možné pouze rámcově (srovnej znění otázek a škály v tabulkách 2. a 3.). Z údajů za rok 2005 však také vyplývá, že mínění o zdravotní nezávadnosti je příznivější v případě potravin vyráběných v České republice.

Tabulka 3. Hodnocení situace ohledně zdravotní nezávadnosti českých a zahraničních potravin (v %) - 2005

	velmi vysoká	spíše vysoká	spíše nízká	velmi nízká	neví
Nezávadnost potravin vyrobených v ČR	11	60	15	1	13
Nezávadnost potravin vyrobených v zahraničí	7	45	22	2	24

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin pohledem spotřebitele“, 1056 respondentů.

Rozdíly v názorech na situaci ohledně zdravotní nezávadnosti potravin na trhu se projevují především podle životní úrovně, a to jak u potravin vyráběných v České republice, tak u těch ze zahraničí. V obou případech se lidé deklarující dobrou životní úroveň domácnosti častěji kloní k tomu, že situace ohledně zdravotní nezávadnosti je dobrá, a lidé se špatnou životní úrovní si zase ve větší míře myslí, že je špatná, nebo ji neumí posoudit.

Obdobný stav jako u zdravotní nezávadnosti je i při hodnocení kvality potravin na trhu. Větší důvěře se opět těší potraviny vyráběné v tuzemsku. Příznivé mínění o jejich kvalitě vyjádřily téměř tři čtvrtiny občanů (71 %), necelá čtvrtina zastává opačný názor. U zahraničních potravin převládá negativní názor na jejich kvalitu, když podíl negativních odpovědí je něco málo přes polovinu (53 %) a podíl pozitivních je třetinový. Ve srovnání s rokem 2005 došlo u obou typů potravin k oslabení mínění o vysoké kvalitě. V případě potravin vyráběných v České republice je to pokles o 9 procentních bodů, v případě v zahraničních potravinářských výrobců je toto snížení důvěry v jejich kvalitu mnohem výraznější, o 27 procentních bodů.

Tabulka 4. Hodnocení kvality českých a zahraničních potravin (v %)

		velmi vysoká	spíše vysoká	spíše nízká	velmi nízká	neví
2011	Kvalita potravin na trhu vyráběných v ČR	9	62	21	2	6
	Kvalita potravin na trhu vyráběných v zahraničí	3	30	43	10	14
2005	Kvalita potravin na trhu vyráběných v ČR	11	69	13	0	7
	Kvalita potravin na trhu vyráběných v zahraničí	7	53	23	1	16

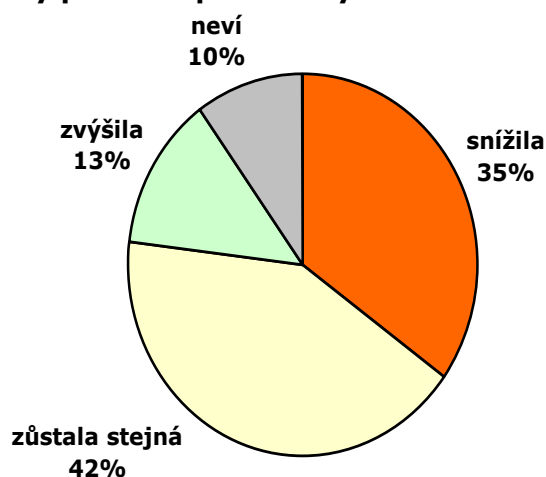
Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů. V roce 2005 Šetření „Bezpečnost potravin pohledem spotřebitele“, 1056 respondentů.

Podobně jako mínění o zdravotní nezávadnosti i hodnocení kvality je rozdílné především z hlediska životní úrovně. Při posuzování kvality potravin vyráběných v tuzemsku lidé, kteří svou životní úroveň hodnotí neurálně, tedy jako *ani dobrou, ani špatnou*, o něco častěji než ostatní (lidé s dobrou nebo lidé se špatnou životní úrovní) zastávají názor, že potraviny na trhu jsou vysoké kvality.

U zahraničních potravin se občané deklarující dobrou životní úroveň v o něco větší míře domnívají, že jejich kvalita je *spíše vysoká*, naopak lidé se špatnou životní úrovní se častěji kloní k tomu, že je *velmi nízká*.

V hodnocení změny kvality potravin na českém trhu po vstupu do Evropské unie se největší podíl obyvatel přiklání k tomu, že kvalita zůstala stejná (42 %), následuje více než třetina občanů (35 %), kteří se domnívají, že se snížila. Naopak 13 % si myslí, že se kvalita po vstupu zvýšila a desetina se k této problematice neumí vyjádřit. Celkově tedy lze říci, že převládá neutrální a negativní náhled na změnu kvality potravin po vstupu do Evropské unie, explicitně pozitivní není příliš zastoupen.

Graf 1. Změna kvality potravin prodávaných na českém trhu po vstupu ČR do EU

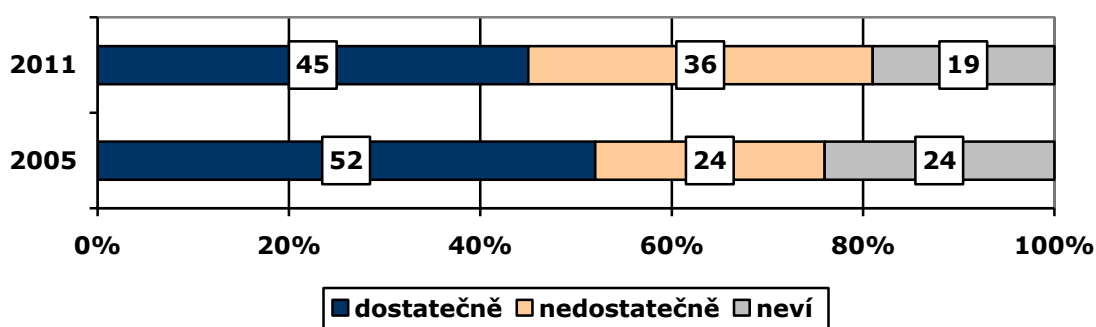

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů.

Rozdíly ve smýšlení o změně kvality potravin na českém trhu po vstupu do Evropské unie jsou patrné podle vzdělání a životní úrovně. Lidé s vysokoškolským vzděláním jsou ve svém postoji rozhodnější, je zde minimální podíl těch, kteří se neumí vyjádřit. Zároveň se častěji kloní jak k tomu, že se kvalita snížila, tak částečně i k tomu, že se zvýšila. Občané se základním vzděláním se zase častěji nedokáží vyslovit. Z hlediska životní úrovně se lidé deklarující špatnou životní úroveň o něco častěji domnívají, že se kvalita po vstupu do unie snížila, ti s dobrou životní úrovní zase že zvýšila.

V názorech na dostatečnost či nedostatečnost kontroly zdravotní nezávadnosti převládá mínění o dostatečné kontrole (45 %) nad tím o nedostatečné (36 %), přičemž nezanedbatelný podíl občanů, pětina, neumí na tuto otázku odpovědět. Ve srovnání s rokem 2005 došlo k mírnému poklesu mínění o dostatečnosti kontroly zdravotní nezávadnosti a podíl přesvědčených o nedostatečné kontrole vzrostl o 12 procentních bodů.

Graf 2. Dostatečnost nebo nedostatečnost kontroly zdravotní nezávadnosti potravin prodávaných na českém trhu

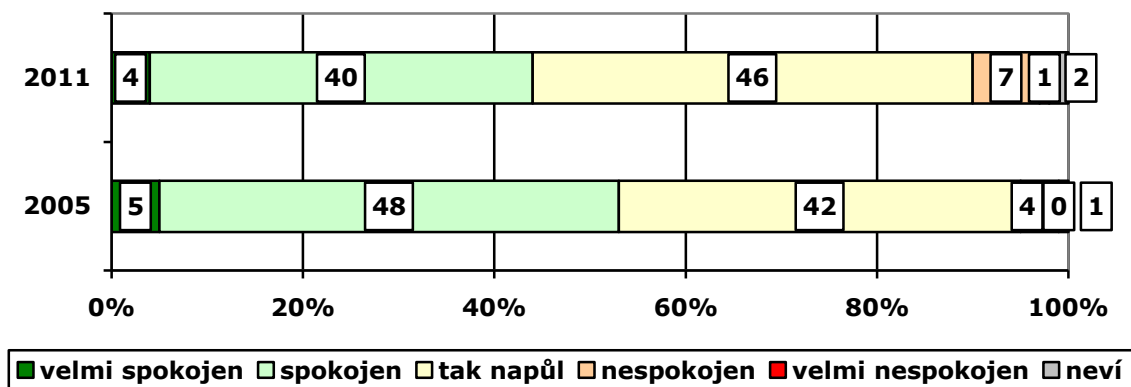

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů. V roce 2005 Šetření „Bezpečnost potravin pohledem spotřebitele“, 1056 respondentů.

Diference v postojích k dostatečnosti či nedostatečnosti kontroly zdravotní nezávadnosti nejsou z hlediska základních sociodemografických charakteristik nijak zásadní.

Česká veřejnost je s hygienickými podmínkami prodeje v naší zemi do značné míry spokojena, přímou nespokojenost vyjádřilo pouze 8 % obyvatel. Nicméně neznamená to, že by občané nezaznamenávali problémy v této oblasti. Největší podíl totiž zvolil variantu odpovědi *tak napůl*, což vyjadřuje jak uspokojivé tak neuspokojivé zkušenosti a jistou míru problémů. Přímou spokojenost pak deklarují více než dvě pětiny lidí (44 %). I když je míra spokojenosti i kompromisního postoje pořád převládající, od šetření v roce 2005 je patrný posun směrem k nespokojenosti. Nejenže narostla explicitní nespokojenost, ale také se zvětšil podíl vyjednaného postoje *tak napůl* a spokojenost poklesla o 9 procentních bodů.

Graf 3. Spokojenost s hygienickými podmínkami prodeje potravin v ČR

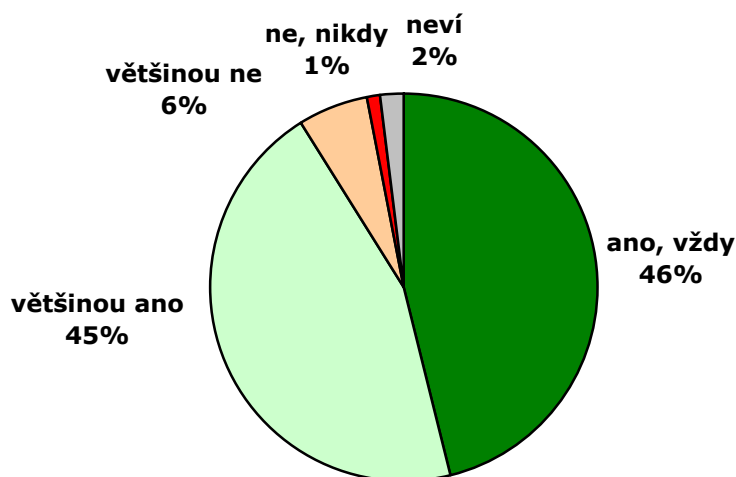

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů. V roce 2005 Šetření „Bezpečnost potravin pohledem spotřebitele“, 1056 respondentů.

Z hlediska základních sociodemografických charakteristik nejsou rozdíly ve spokojenosti s hygienickými podmínkami příliš výrazné.

Podle svého tvrzení naprostou většinu Čechů (91 %) odradí od koupi potravin nespokojenost s hygienickými podmínkami prodeje. I přes nevyhovující hygienické podmínky si potraviny koupí pouze 7 % občanů. Tento postoj je samozřejmě pouze deklarací a nelze jej zaměňovat za reálné chování v dané situaci. Uvedený postoj nicméně vypovídá o důležitosti hygieny prodeje v očích zákazníků a o tom, že lidé jsou si vědomi, že mají nárok trvat na ní. Samozřejmě dalším faktorem je, nakolik lidé rozeznávají, co jsou a co nejsou správné hygienické podmínky prodeje, a jak mají nastavené hranice, tedy co vše pro ně je a není přijatelné z hlediska hygieny, co považují za zdraví ohrožující a co nikoliv. To vše pak ovlivňuje, jak často odmítají nakoupit v nevyhovujících podmínkách, lépe řečeno v podmínkách, které dle subjektivních měřítek za takové považují.

Graf 4. Odradí od koupě potravin nespokojenost s hygienickými podmínkami prodeje

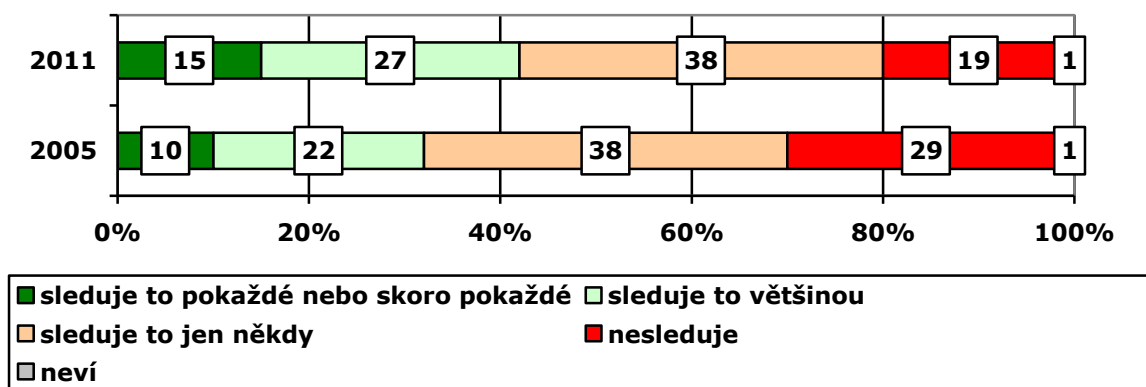
Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů.

Diference v odpovědích na tuto otázku se vzhledem k rozložení odpovědí projevují zejména v důrazu, tedy zda respondent volí bezvýhradnou odpověď *ano, vždy*, nebo již slabší v důrazu *většinou ano*. Rozdíly jsou v tomto případě patrné mezi muži a ženami, když jsou ženy o něco častěji rozhodnější (vyšší podíl varianty *ano, vždy*) a muži o málo častěji připouštějí, že se *většinou* nenechají odradit (ovšem také pouze v 8 %). Míra rozhodnosti také stoupá s výší dosaženého formálního vzdělání, tedy čím vyšší vzdělání, tím větší podíl rozhodné varianty *ano, vždy*. Naopak lidé s nižším, zejména základním vzděláním, přiznávají, že se nenechávají odradit od koupě hygienickými podmínkami (ovšem i v těchto skupinách se jedná o zcela menšinový jev). Důraznější jsou v tomto případě i lidé s dobrou životní úrovní. Naopak lidé se špatnou životní úrovní o něco častěji uvádějí, že se neuspokojivými hygienickými podmínkami nenechávají odradit.

2. Nákupní chování a role kvality potravin v rozhodování o nákupech

Intenzivnější zájem o původ potravin, které nakupují (vyjádřený variantami odpovědí *sleduje pokaždé nebo skoro pokaždé a sleduje většinou*), projevují zhruba dvě pětiny obyvatel, přičemž 15 % tomu věnuje systematickou pozornost. Necelé dvě pětiny se o původ potravin zajímají jen někdy a přibližně pětina to nesleduje vůbec. Ve srovnání s rokem 2005 však zájem o původ potravin stoupl, což lze vidět jak na nárůstu variant označujících jeho největší intenzitu (v součtu o 10 procentních bodů), tak na poklesu podílu, těch, kteří to nesledují vůbec (rovněž o 10 procentních bodů).

Graf 5. Zájem o to, odkud pocházejí potraviny, které nakupuje

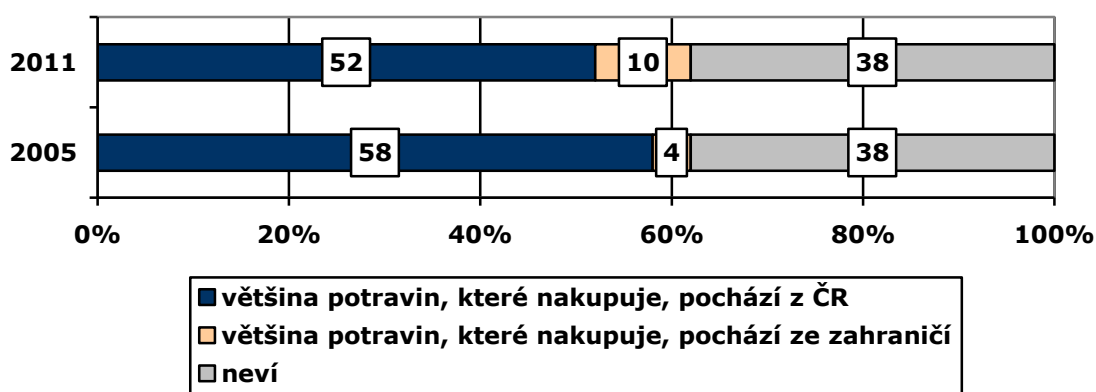

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů. V roce 2005 Šetření „Bezpečnost potravin pohledem spotřebitele“, 1056 respondentů.

Z hlediska pohlaví jsou to ženy, které sledují původ potravin s větší intenzitou. U věku jsou to mladí lidé v kategorii 15 – 19 let, kteří častěji deklarují, že vůbec nesledují, odkud potraviny, které nakupují, pocházejí. Z hlediska vzdělání mají lidé s vyšším vzděláním tendenci zajímat se intenzivněji o původ potravin, naopak lidé s nižším vzděláním to častěji nesledují. Stejně tak lidé s dobrou životní úrovní projevují více zájmu o původ potravin, než lidé deklarující špatnou životní úroveň.

V souvislosti s nárůstem zájmu o původ potravin je však zajímavé, že podíl těch, kteří se neumí vyjádřit v otázce, zda je většina potravin, které nakupují, domácích nebo ze zahraničí, se od roku 2005 nezměnil, je stále zhruba dvoupětinový. V aktuálním výzkumu pak přibližně polovina lidí odhaduje, že většina potravin, které nakupuje, jsou z České republiky, desetina říká, že ze zahraničí. Ve srovnání s rokem 2005 tak velmi mírně narostl počet těch, kteří deklarují, že většina jejich potravin je ze zahraničí, a zároveň lehce poklesl podíl těch, kteří jmenují Českou republiku jako zemi původu většiny nakupovaných surovin a výrobků.

Graf 6. Původ potravin, které nakupuje

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů. V roce 2005 Šetření „Bezpečnost potravin pohledem spotřebitele“, 1056 respondentů.

Z hlediska sociodemografických charakteristik jsou to častěji ženy, které uvádějí, že většina nakupovaných potravin je z České republiky, muži zase častěji nevědí na tuto otázku odpovědět. Podobně lidé ve věkové skupině 15 – 19 let se neumí častěji vyjádřit, stejně tak i lidé s nižším, zejména základním vzděláním. Co se týče vzdělání, s vyšším stupněm dosaženého vzdělání, roste i podíl těch, kteří odpovídají, že většina potravin, které nakupují, pochází z České republiky.

Pokud jde o vztah mezi intenzitou sledování původu potravin a tím, zda většina nakupovaných potravin je z tuzemska či zahraničí, je zřejmé, že lidé zajímaví se o původ potravin mnohem častěji uvádějí, že většina jimi nakupovaných potravin pochází z České republiky. Lidé zajímaví se o původ potravin tedy preferují tuzemské výrobky.

Tabulka 5. Vztah zájmu o původ potravin a jejich českého či zahraničního původu (v %)

	sleduje to pokaždé nebo skoro pokaždé	sleduje to většinou	sleduje to jen někdy	nesleduje
většina potravin, které nakupuje pochází z ČR	91	73	38	19
většina potravin, které nakupuje pochází ze zahraničí	7	14	12	6
neví	2	13	50	75

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů. Sloupcová procenta.

Kromě uvedených obecných otázek na nákupní zvyklosti v souvislosti s původem potravin byla zkoumána i důležitost čtyř dalších vybraných faktorů při nákupu – ceny, výrobce, složení výrobku, výživová hodnota. První z následujících tabulek představuje úplný přehled četností na desetibodové škále a srovnání obou šetření, druhá nabízí pořadí podle průměrných hodnot, rovněž se srovnáním.

Tabulka 6. Důležitost vybraných faktorů při nákupu potravin (v %)

	Nedůležité				Mimořádně důležité					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2011										
cena	2	1	2	4	8	7	8	21	17	29
výrobce	6	4	7	7	15	13	9	16	12	9
složení výrobku	4	3	4	5	11	12	11	18	16	14
výživová hodnota	7	5	6	8	15	14	10	13	11	7
2005										
cena	2	1	3	2	8	6	10	21	17	30
značka, výrobce	6	8	9	8	15	14	12	14	9	5
složení výrobku	3	3	5	5	12	10	11	20	16	15
výživová hodnota	5	3	5	6	12	11	12	18	14	14

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů. V roce 2005 Šetření „Bezpečnost potravin pohledem spotřebitele“, 1056 respondentů.

Tabulka 7. Důležitost vybraných faktorů při nákupu potravin – pořadí jednotlivých faktorů podle průměrných hodnot

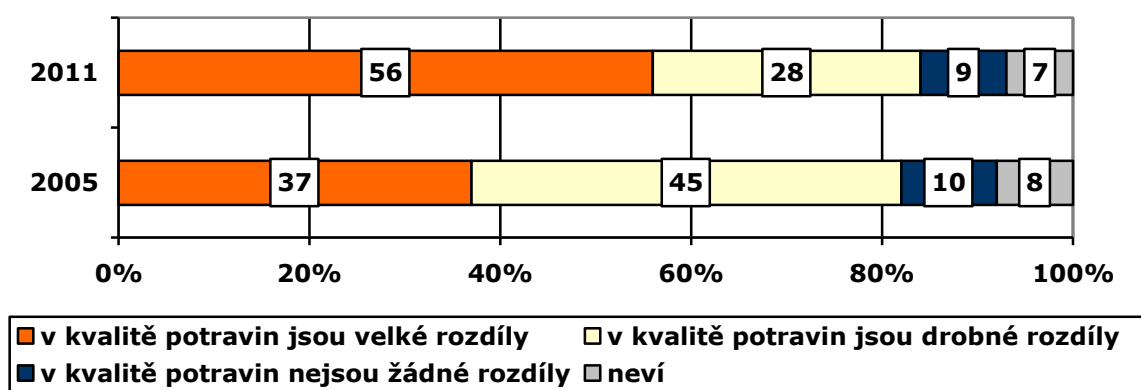
Pořadí		Průměr
	2011	
1.	cena	7,80
2.	složení výrobku	6,91
3.	výrobce	6,17
4.	výživová hodnota	5,91
	2005	
2.	cena	7,95
5.	složení výrobku	6,95
6.	výživová hodnota	6,72
8.	značka, výrobce	5,66

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů. V roce 2005 Šetření „Bezpečnost potravin pohledem spotřebitele“, 1056 respondentů.

Jak je vidět z druhé tabulky, z vybraných faktorů je nejdůležitější cena, následovaná složením výrobku a výrobcem. Relativně nejméně je zdůrazňována výživová hodnota, ovšem nelze soudit, že by byla nedůležitá, jelikož průměrná hodnota u této položky rovněž leží v horní polovině škály, tedy té, která vypovídá spíše o důležitosti. I nejméně důležité ze šetřených položek tedy lidé přikládají poměrně velkou váhu. Ve srovnání s rokem 2005 se v zásadě nezměnila důležitost ani u ceny, ani u složení výrobku. Velmi mírně vzrostla důležitost výrobce, a naopak o něco poklesl význam výživové hodnoty.

Většina české veřejnosti vnímá rozdíly v kvalitě potravin prodávaných v České republice, a to poměrně intenzivně. Pouze zhruba desetina populace starší 15 let nevidí žádné rozdíly, 28 % zaznamenává drobné rozdíly. Téměř tři pětiny občanů (56 %) si myslí, že odlišnosti v kvalitě potravin jsou velké. Mínění o rozdílech v kvalitě potravin prodávaných na zdejším trhu se od roku 2005 v součtu kategorií velké rozdíly a drobné rozdíly příliš nezměnilo, nicméně značně posílily názory o velkých rozdílech (o 19 procentních bodů) na úkor těch drobných.

Graf 7. Názory na rozdíly v kvalitě potravin prodávaných v ČR

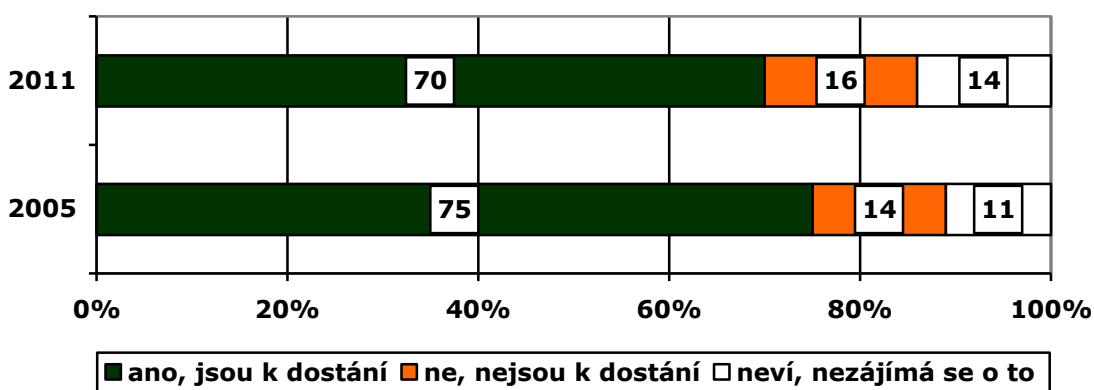

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů. V roce 2005 Šetření „Bezpečnost potravin pohledem spotřebitele“, 1056 respondentů.

Názorové difference se v tomto případě objevují zejména z hlediska vzdělání, když lidé s vyšším vzděláním, maturitou a vysokou školou častěji zastávají mínění o velkých rozdílech v kvalitě potravin.

Těm respondentům, kteří vidí v kvalitě prodávaných potravin nějaké rozdíly, byly pokládány otázky týkající se nákupu potravin vyšší kvality. Nejdříve měli respondenti zhodnotit svou příležitost k nakupování těchto potravin, tedy zda jsou u nich výrobky vyšší kvality k dostání. Výrazná většina (70 %) se vyjádřila, že mají příležitost k nákupu potravin vyšší kvality, 16 % tuto příležitost podle svých slov nemá a 14 % neví, nebo se o to nezajímá. Ve srovnání s rokem 2005 nedošlo v hodnocení příležitosti nakupovat potraviny vyšší kvality k zásadním změnám, velmi mírný pokles, který je patrný u kladných odpovědí, tedy u dostupnosti, není příliš zásadní.

Graf 8. Příležitost nákupu potravin vyšší kvality, tyto potraviny jsou u nich k dostání

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“. V roce 2005 Šetření „Bezpečnost potravin pohledem spotřebitele“.

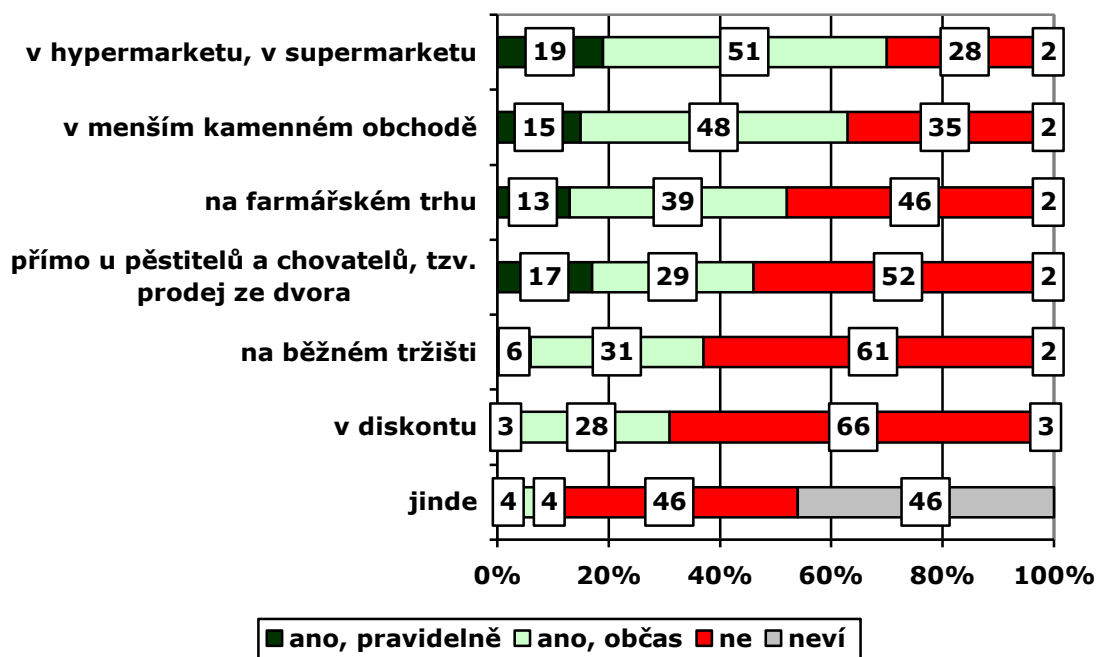
Pozn.: Odpovídali pouze respondenti, kteří uvedli, že v kvalitě potravin prodávaných v ČR jsou rozdíly (N=888 v roce 2011; N=859 v roce 2005).

O tom, že potraviny vyšší kvality jsou u nich k dostání, vypovídají o něco častěji ženy, muži v o něco větší míře neumí situaci posoudit. Rovněž lidé s vyšším vzděláním, maturitou a vysokou školou jsou častěji přesvědčeni, že potraviny vyšší kvality u nich k dostání jsou. Lidé s nižším vzděláním o něco častěji míní, že k dostání nejsou, případně se o to nezajímají. Podobně u životní úrovně, lidé s dobrou životní úrovní si častěji myslí, že mají příležitost nakupovat tyto potraviny, lidé se špatnou životní úrovní se o to v o něco větší míře nezajímají. Pokud jde o velikosti sídel, lidé z malých obcí (800 – 5000 obyvatel) častěji deklarují, že potraviny vyšší kvality u nich nejsou k dostání. Naopak lidé

s velkých měst (nad 80 000 obyvatel) zase častěji uvádí, že mají příležitost nakupovat potraviny vyšší kvality. Z regionálního hlediska se potraviny vyšší kvality nejlépe nakupují v Praze. Ostatní regiony se od sebe zásadním způsobem neodlišují.

Kromě toho, zda jsou u nich k dostání potraviny vyšší kvality, určovali respondenti rozlišující kvalitu potravin na českém trhu také to, kde a s jakou frekvencí tyto potraviny nakupují. Pokud je brána do úvahy alespoň občasná návštěva daného zařízení, nejčastěji jsou místem nákupu hypermarkety či supermarkety (návštěvnost alespoň občas v 70 %), pak menší kamenné obchody (63 %), nadpoloviční podíl z lidí rozlišujících kvalitu je viditelný ještě u farmářských trhů - 52 % alespoň občasných návštěv. Poměrně dost zastoupen je také prodej přímo u pěstitelů a chovatelů, méně již klasické tržiště a diskontní prodejny – u nich až dvě třetiny lidí rozlišujících kvalitu potraviny nenakupují. Pokud by byl brán do úvahy pouze *pravidelný* nákup potravin vyšší kvality, jsou hypermarkety nebo supermarkety, menší kamenné obchody, farmářské trhy a prodej ze dvora poměrně srovnatelné. Lze tedy konstatovat, že právě toto jsou místa, kde obyvatelé kvalitnější potraviny vyhledávají.

Graf 9. Místo nákupu potravin vyšší kvality

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“.

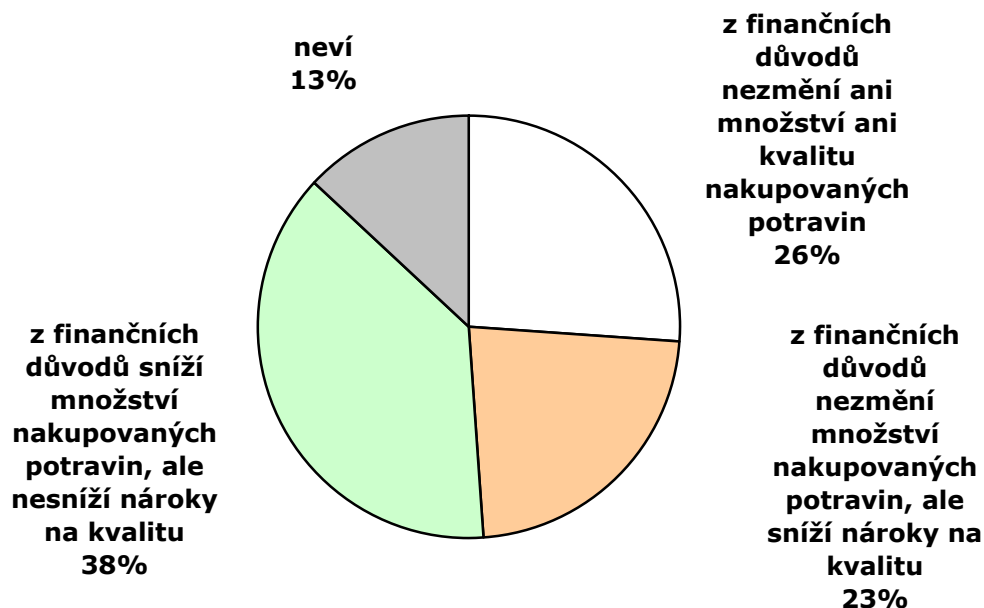
Pozn.: Odpovídali pouze respondenti, kteří uvedli, že v kvalitě potravin prodávaných v ČR jsou rozdíly (N=888).

Co se týče nákupu přímo od pěstitelů a chovatelů difference se objevují z hlediska velikosti sídel. Jsou to lidé z malých obcí do 5000 obyvatel, kteří o něco častěji nakupují tzv. ze dvora, naopak nenakupují takto lidé z velkých měst nad 80 000 obyvatel. Co se týče farmářských trhů, nákup potravin vyšší kvality zde o něco častěji deklarují lidé žijící v Praze. Ti naopak podobně jako lidé ze Středočeského kraje méně často nakupují přímo od pěstitelů a chovatelů (v případě Prahy to není čistě regionální rozdíl, ale je zde přímá souvislost s již zmiňovanou velikostí obce).

Vzhledem k tomu, že od 1. ledna 2012 stoupla snížená sazba daně z přidané hodnoty (DPH), do které jsou zařazeny i potraviny, z původních 10 % na 14 %, je vysoce aktuální zjistit, jak se toto vyšší zdanění promítne do nákupního chování občanů, a jaký vliv bude mít na kvalitu a množství nakupovaných potravin. Tento vztah byl zjišťován třemi výroky, které ilustrují možné rozhodování o nákupu potravin ve vztahu k DPH, přičemž respondent se měl přiklonit k tomu, který nejlépe vystihuje jeho konkrétní situaci.

Tři pětiny populace v této souvislosti předpokládají nějakou změnu nákupního chování. Největší podíl obyvatel, téměř dvoupětinový, z finančních důvodů sníží množství nakupovaných potravin, nikoliv však nároky na kvalitu. Opačné chování předpokládá necelá čtvrtina veřejnosti, když nezmění množství, ale sníží nároky na kvalitu potravin. Zhruba čtvrtina občanů v souvislosti s DPH nezmění své nákupní chování ani v množství ani v kvalitě. V této souvislosti je zajímavé, že 13 % lidí se k dopadu DPH na své nákupní chování neumělo vyjádřit.

Graf 10. Rozhodování o nákupu potravin po zvýšení daně z přidané hodnoty

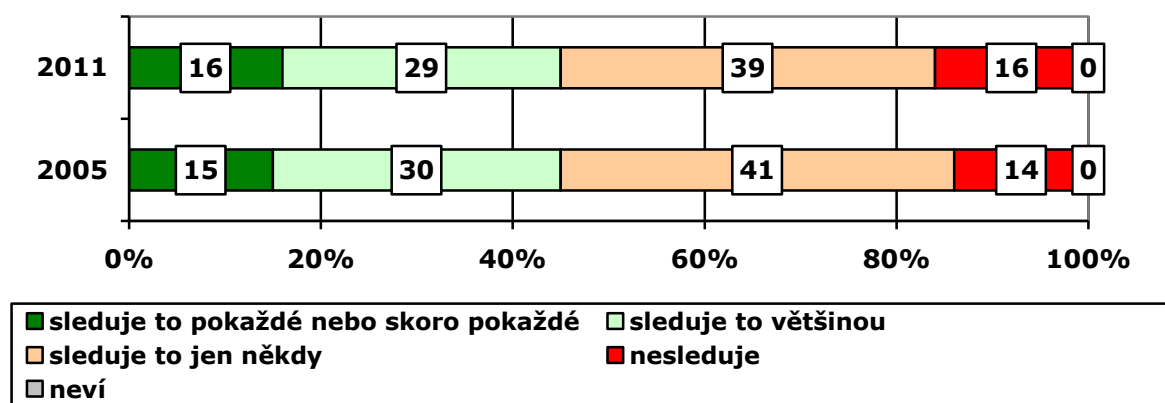
Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů.

V této souvislosti je velmi zajímavá role vzdělání. Lidé s vysokoškolským vzděláním o něco častěji deklarují, že z finančních důvodů nezmění ani množství ani kvalitu nakupovaných potravin (což souvisí i s životní úrovní). Lidé s maturitou zase v o něco větší míře uvádějí, že sníží množství, ale nesníží nároky na kvalitu potravin. Obě jmenované vzdělanostní skupiny relativně málo volí variantu nezměněného množství, ale snížené kvality. Podle očekávání je zde zásadní role životní úrovně. Lidé deklarující dobrou životní úroveň ve větší míře nezmění ani množství ani kvalitu kupovaných potravin, naopak lidé se špatnou životní úrovní častěji zastávají strategii stejného množství, ale snížené kvality potravin.

3. Údaje na obalech a značení výrobků

Poměrně velkou pozornost údajům na obalech potravin (odpovědi *sleduje pokaždé nebo skoro pokaždé a sleduje většinou*) věnují přibližně dvě pětiny obyvatel (45 %), více než polovina jim spíše nevěnuje pozornost – dvě pětiny tyto údaje sledují *jen někdy* a 16 % je nesleduje vůbec. Toto chování se přitom ve srovnání s rokem 2005 nezměnilo.

Graf 11. Pozornost věnovaná údajům uvedeným na obalech potravin

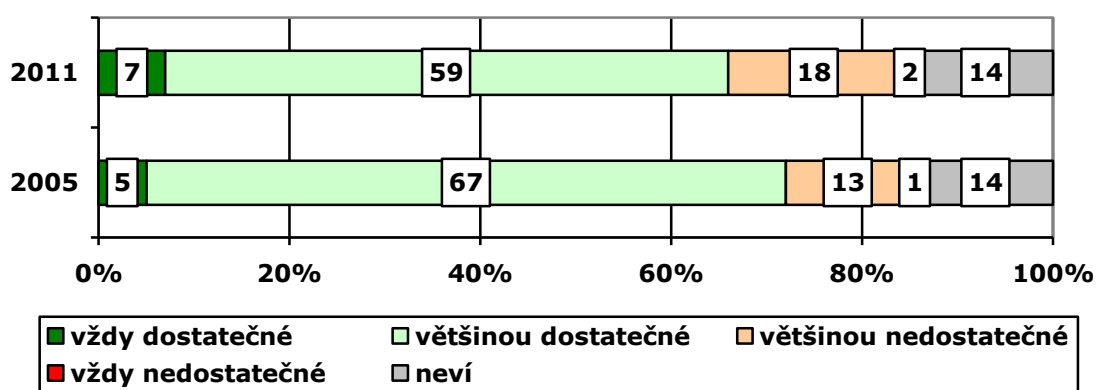
Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů. V roce 2005 Šetření „Bezpečnost potravin pohledem spotřebitele“, 1056 respondentů.

Údaje uvedené na obalech potravin systematicky (tedy *pokaždé* nebo *skoro pokaždé*) sledují častěji ženy než muži, kteří o něco častěji uvádějí, že tyto údaje nesledují vůbec. To, že informace na obalech nesledují, deklarují také mladí lidé od 15 – 19 let a lidé starší 60 let. Důležitou roli hraje také vzdělání. S vyšším vzděláním stoupá také pozornost věnovaná údajům na obalech. Rovněž lidé s dobrou životní úrovní bedlivěji sledují informace na obalech potravin, naopak lidé považující svou životní úroveň za špatnou je sledují jen někdy, nebo je nesledují vůbec.

V otázce dostatečnosti či nedostatečnosti údajů uváděných na obalech potravin se poměrně výrazná většina lidí kloní k dostatečnosti - dvě třetiny lidí volí varianty *vždy* nebo *většinou dostatečné*. O tom, že situace v této oblasti není

zcela bezproblémová, nicméně svědčí to, že naprostá většina odpovědí o dostatečnosti je podmíněná (59 %), zatímco bezvýhradnou variantu, tedy že údaje jsou dostatečné vždy, volí pouze 7 % obyvatel. Pětina veřejnosti zastává mínění o nedostatečnosti údajů na obalech, ovšem absolutně kritické jsou pouze 2 % lidí. V této souvislosti stojí za pozornost, že 14 % občanů dostatečnost či nedostatečnost informací uváděných na obalech potravin neumí posoudit. Ve srovnání s rokem 2005 došlo ke slabému posílení názorů o nedostatečnosti údajů uváděných na obalech, a zároveň k velmi mírnému poklesu mínění o jejich dostatečnosti.

Graf 12. Názory na dostatečnost údajů uváděných na obalech potravin

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů. V roce 2005 Šetření „Bezpečnost potravin pohledem spotřebitele“, 1056 respondentů.

Rozdíly v názorech na dostatečnost uváděných údajů se projevují podle vzdělání a životní úrovně. Lidé s vysokoškolským vzděláním se častěji domnívají, že údaje jsou dostatečné, lidé se základním vzděláním se zase v o něco větší míře neumí vyjádřit. Podobně obyvatelé s dobrou životní úrovní jsou častěji přesvědčeni o dostatečnosti uváděných informací, občané se špatnou životní úrovní zase v o něco větší míře volí odpověď *neví*. Lidé, kteří údajům uvedeným na obalech potravin věnují větší pozornost, jsou rovněž ve větší míře přesvědčeni o dostatečnosti údajů. Ti, kteří informace na obalech vůbec nesledují, se k této otázce velmi často neumí vyjádřit.

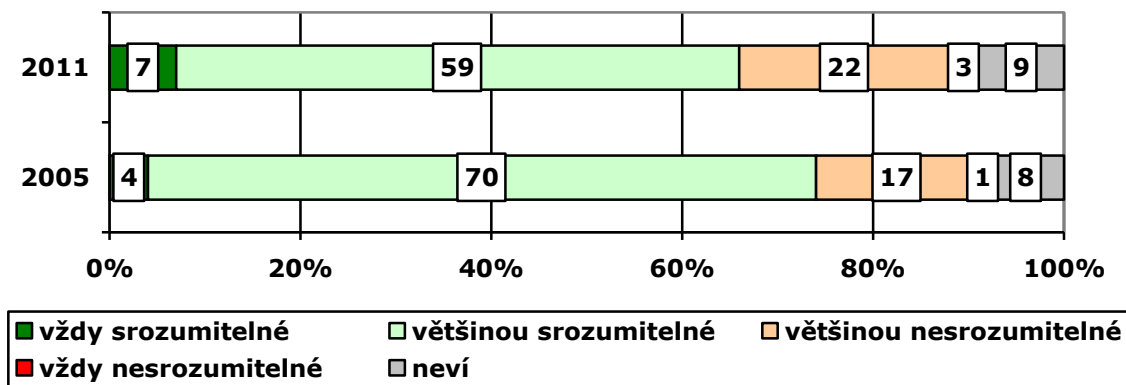
Tabulka 8. Vztah mínění o dostatečnosti či nedostatečnosti údajů a pozornosti jim věnované (v %)

	sleduje to pokaždé nebo skoro pokaždé	sleduje to většinou	sleduje to jen někdy	nesleduje
dostatečnost údajů	77	80	62	36
nedostatečnost údajů	22	18	24	15
neví	1	2	14	49

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů. Sloupcová procenta.

Co se týče srozumitelnosti údajů, pro dvě třetiny obyvatel České republiky jsou informace na obalech v zásadě srozumitelné, čtvrtina zastává opačný názor. Ani v tomto případě nejsou názory veřejnosti absolutní, naprostou srozumitelnost či naprostou nesrozumitelnost deklaruje velmi málo lidí (7 %, resp. 3 %), což svědčí o různorodosti případů a zkušeností, které respondenti berou v úvahu. Oproti roku 2005 však poklesl podíl těch, kteří si myslí, že informace na obalech potravin jsou srozumitelné a přibylo těch, kterým se zdají být nesrozumitelné.

Graf 13. Názory na srozumitelnost údajů uváděných na obalech výrobků

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů. V roce 2005 Šetření „Bezpečnost potravin pohledem spotřebitele“, 1056 respondentů.

Odlišnosti ve vnímání srozumitelnosti údajů uváděných na obalech výrobků jsou patrné mezi muži a ženami: ženy se o trochu více přiklánějí ke srozumitelnosti, muži zase častěji neumí situaci posoudit. Z hlediska věku jsou to lidé nad 60 let, kteří údaje považují ve větší míře za nesrozumitelné. Celkem podle očekávání společně se zvyšujícím se stupněm dosaženého vzdělání roste i podíl těch, kteří

se domnívají, že uváděné informace jsou srozumitelné. Stejně tak lidé s dobrou životní úrovní se kloní spíše ke srozumitelnosti, ti se špatnou k nesrozumitelnosti.

Tabulka 9. Vztah mínění o srozumitelnosti údajů a pozornosti jim věnované (v %)

	sleduje to pokaždé nebo skoro pokaždé	sleduje to většinou	sleduje to jen někdy	nesleduje
údaje jsou srozumitelné	83	83	63	25
údaje jsou nesrozumitelné	16	16	32	37
neví	1	1	5	38

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů. Sloupcová procenta.

Pro hlubší prozkoumání názorů ohledně informací na obalech potravin byla pokládána i otevřená otázka zjišťující, jaké údaje občané postrádají. Téměř polovině (46 %) nechybí žádná informace, dalších 14 % neví. Ti, kteří nějaký chybějící údaj uváděli, nejčastěji zmiňovali příliš malé písmo, kterým jsou údaje napsané (9 %). Jako žádaná byla rovněž jmenována bližší specifikace původu potravin či surovin, a to zejména země původu (požadavek uvedení konkrétní země byl zmiňován i v souvislosti se značením, které jako původ potraviny uvádí pouze Evropskou unii). Podrobný přehled poměrně různorodých odpovědí podává následující tabulka.

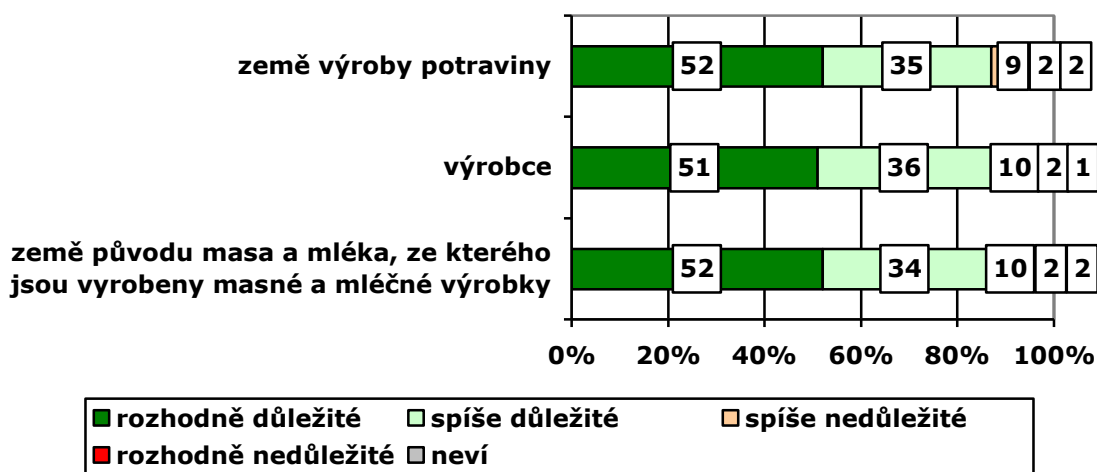
Tabulka 10. Jaký údaj je na obalech výrobků postrádán (v %)

Nic nechybí, nepostrádá nic	46
Velikost písma, údaje jsou psané malým písmem	9
Země původu, specifikace země EU, země původu suroviny	8
Údaje o nutriční (výživové) hodnotě, složení	5
Datum spotřeby, výroby, trvanlivost - správné uvedení, výraznější značení	3
Informace o výrobci	3
České údaje na výrobku, české značení chemických látek	2
Jiná odpověď	11
Neví	14
	100

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 997 respondentů.

Skutečnost, že informace o původu potravin mají pro veřejnost značný význam, dokládají i odpovědi ohledně důležitosti uvádění údajů o zemi výroby potravin, výrobci a zemi původu živočišných surovin na obalech. Naprostá většina obyvatel považuje uvádění těchto údajů za důležité - ve všech třech případech je podíl kladných odpovědí v součtu zhruba 85 %. Ovšem o důležitosti svědčí nejen tento celkově vysoký podíl pozitivních odpovědí, ale i jejich rozhodnost, když přibližně polovina občanů ve všech třech zkoumaných položkách volí bezvýhradnou krajní variantu *rozhodně důležité*.

Graf 14. Důležitost informací o zemi výroby potravin, výrobci a zemi původu živočišných surovin na obalech potravin

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů.

Jak je vidět z časového srovnání, těmto údajům přikládali občané velkou míru důležitosti i v roce 2005, přičemž v aktuálním šetření je ještě o něco vyšší.

Tabulka 11. Důležitost informací o zemi původu a výrobci na obalech potravin (v %) - 2005

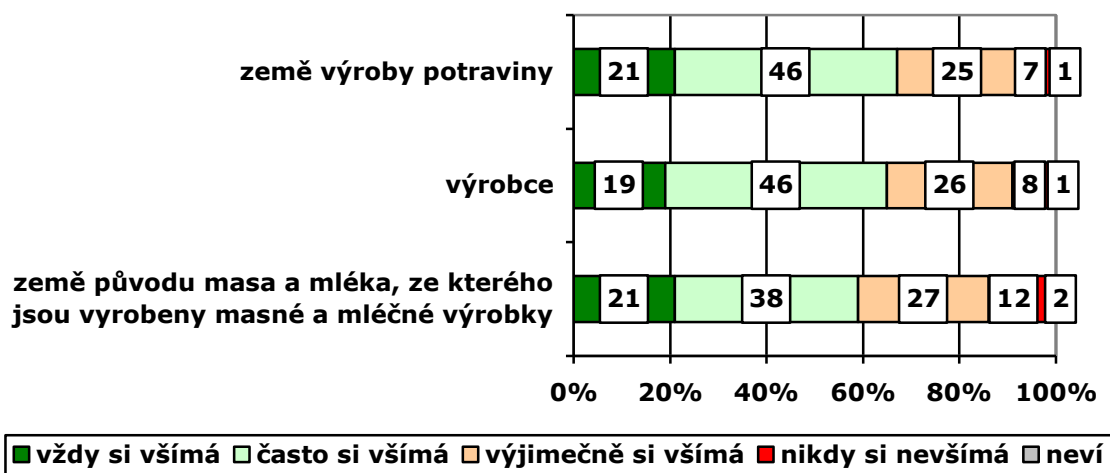
	rozhodně důležité	spíše důležité	spíše nedůležité	rozhodně nedůležité	neví
země původu	43	37	16	2	2
výrobce	44	37	15	2	2

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin pohledem spotřebitele“, 1056 respondentů.

Vzhledem k rozložení odpovědí se odlišnosti v názorech na důležitost uvedených informací projevují především v důrazu u kladných odpovědí, což je patrné zvláště u vzdělání a potažmo životní úrovně. Lidé s vyšším, zejména vysokoškolským vzděláním odpovídají mnohem rozhodněji, tedy ve větší míře uvádějí krajní bezvýhradnou variantu *rozhodně důležité*. Podobná situace nastává i u lidí deklarujících dobrou životní úroveň.

Údaje o původu potravin ve větší míře podle svých slov sledují přibližně tři pětiny až dvě třetiny obyvatel České republiky, přičemž v největší míře je sledována země výroby potravin (67 % občanů deklaruje, že si tohoto údaje všímá *vždy* nebo *často*), následovaná informací o výrobci (65 %) a údajem o zemi původu živočišných surovin - masa a mléka (59 %).

Graf 15. Sledování údajů o zemi výroby potravin, výrobci a zemi původu živočišných surovin na obalech potravin

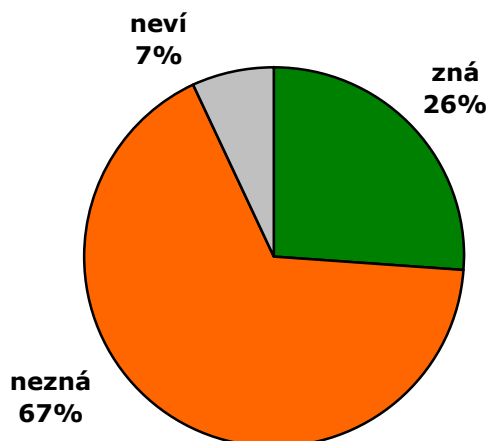

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů.

K rozdílům ve sledování uvedených údajů lze obecně říci, že je o něco více sledují ženy než muži a také věkové skupiny 20 – 59 let spíše než nejmladší a nejstarší věkové kategorie (15 – 19 let, resp. 60 a více let). Z hlediska vzdělání jsou to lidé s vyšším vzděláním, především vysokoškolským, kteří si dle svých tvrzení poměrně často všímají daných informací.

Co se týče znalosti oválného označení země původu u masných a mléčných výrobků, je veřejnosti převážně neznámé. Dvě třetiny občanů zcela explicitně uvedlo, že toto značení nezná, zhruba čtvrtině je známé.²

Graf 16. Znalost oválného označení země původu u masných a mléčných výrobků

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů.

Znalost oválného značení země původu o něco častěji uvádějí lidé s vyšším vzděláním, dobrou životní úrovní a ve středních věkových kategoriích. Nejmladší (15 – 19 let) a nejstarší (60 a více let) věková skupina má o něco nižší znalost.

Z těch občanů, kteří toto značení znají, se podle něj dle deklarací orientuje celkem přesvědčivá většina (75 %), necelá čtvrtina obeznámených podle něj dle svých slov masné a mléčné výrobky nevybírání.

Tabulka 12. Výběr masných a mléčných výrobků při nákupu podle oválného označení země původu (v %)

vybírání	nevybírání	neví
75	22	3

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“.

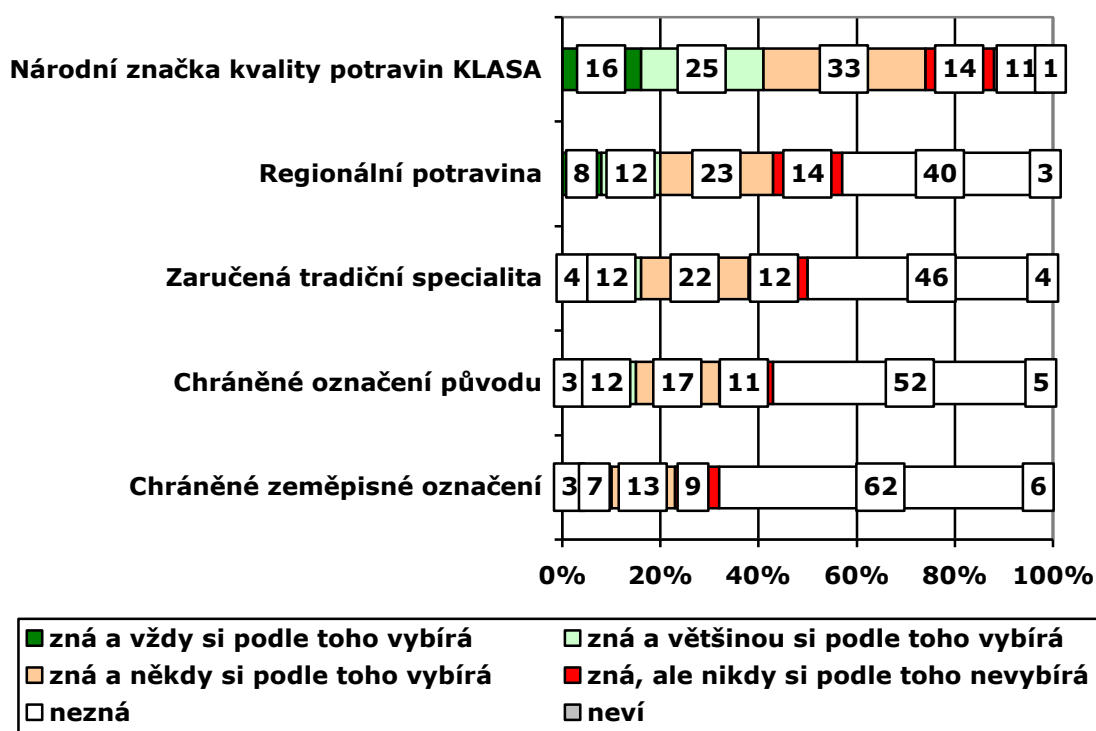
Pozn.: Odpovídali pouze respondenti, kteří uvedli, že znají oválné označení země původu u masných a mléčných výrobků (N=274).

² Při zodpovídání otázky ohledně znalosti oválného označení země původu u masných a mléčných výrobků, byla respondentům předkládána karta s vyobrazením tohoto označení.

Kromě oválného označení země původu u masných a mléčných výrobků byla zkoumána znalost i dalších vybraných označení a výběr výrobků nesoucích tato označení. Zdaleka největší znalost projevují obyvatelé v případě Národní značky kvality KLASA, kterou podle svých slov zná 88 % z nich. Touto značkou se pak i vůbec nejvíce řídí při nákupu potravin, když alespoň nějaký vliv na svou volbu při nákupu jí připisují přibližně tři čtvrtiny občanů (součet odpovědí *zná a vždy si podle toho vybírá*, *zná a většinou si podle toho vybírá* a *zná a někdy si podle toho vybírá*). Pokud by byl brán do úvahy pouze významnější vliv na volbu potravin při nákupu (varianty *zná a vždy* nebo *většinou si podle toho vybírá*), pak se podle značení KLASA se podle svých slov orientují dvě pětiny obyvatel (41 %). Co se týče znalosti dalších vybraných označení, za značkou KLASA s poměrně velkým odstupem následují Regionální potravina a Zaručená tradiční specialita (zná je 57 %, resp. 50 %). I vliv těchto značek na výběr potravin při nákupu je pochopitelně menší, než je tomu u označení KLASA, významnější vliv na volbu mají u 20 %, resp. 16 % obyvatel. Relativně nejméně známá jsou Chráněné označení původu a Chráněné zeměpisné označení, které dle svých slov zná 43 %, resp. 32 % občanů. V těchto případech tedy již převažuje neznalost, a vliv na výběr potravin není tak velký.

Podobně jako tomu bylo u oválného označení země původu u masných a mléčných výrobků, i v případě těchto označení byla respondentům předkládána karta s jejich vyobrazením. Relativně vysoká znalost těchto označení tak nutně nemusí znamenat i znalost jejich významu, ale pouze odkazovat k tomu, že je respondent již někdy na obale viděl a zdají se mu povědomá.

Graf 17. Znalost vybraných označení a výběr výrobků s těmito označeními při nákupu

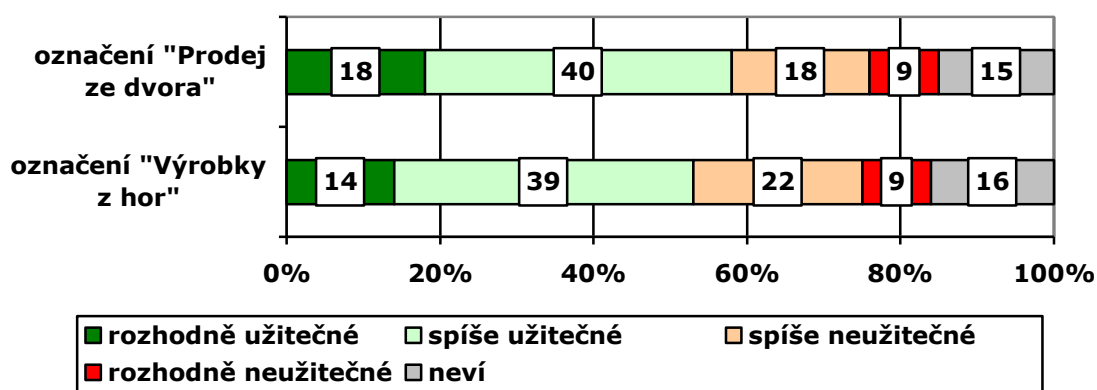
Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů.

Diference v povědomí o zkoumaných označeních se projevují především podle vzdělání a životní úrovně. Lidé s vyšším vzděláním a občané deklarující dobrou životní úroveň projevují vyšší znalost vybraných označení na potravinách.

V případě vybraných označení a výběru výrobků nesoucích tato označení je možné časové srovnání v jediném případě, a to u Národní značky kvality KLASA. Toto srovnání je však možné pouze rámcově, jelikož znalost značky a výběr podle ní byly zjišťovány jiným způsobem. V roce 2005 značku KLASA podle svých slov znalo 28 % občanů, pro srovnání nyní je to 88 %. V době před šesti lety se touto značkou při výběru potravin řídilo 13 % lidí, v aktuálním šetření to deklarují zhruba tři čtvrtiny obyvatel. Obecně tedy lze říci, že povědomí o tomto označení stoupl a v nákupním chování má svou váhu.

K novým vybraným označením na potravinách je česká veřejnost poměrně vstřícná. U dvou zkoumaných označení Prodej ze dvora a Výrobky z hor převládá mínění o jejich užitečnosti nad tím o neúčinnosti (58 % : 27 %, resp. 53 % : 31 %), přičemž označení Prodej ze dvora je vnímán o něco málo příznivěji než označení Výrobky z hor, rozdíl však není nijak zásadní. Jistá, ne úplně zanedbatelná, část obyvatel se k těmto označením neumí vyjádřit.

Graf 18. Názory na užitečnost nových označení na potravinách

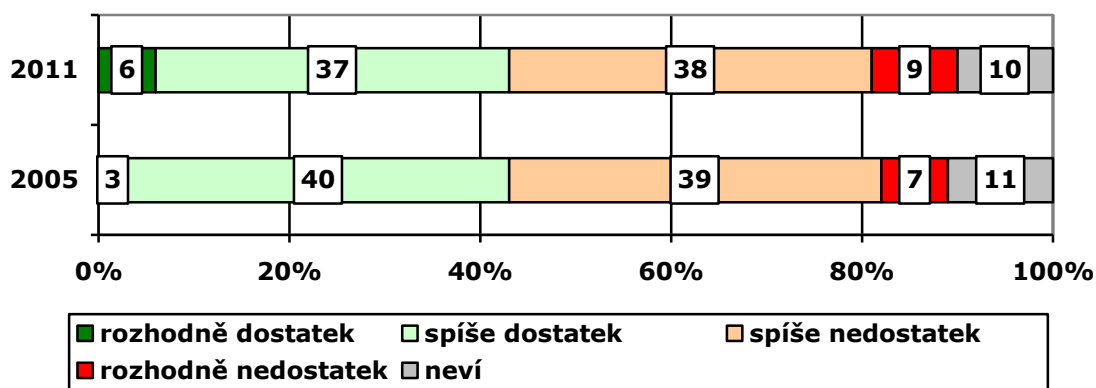
Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů.

Nová označení na potravinách považují za užitečná v o něco větší míře ženy než muži (ti se zase o něco častěji neumí vyjádřit a volí odpověď *neví*), podobně lidé s vyšším, zejména vysokoškolským vzděláním o něco více vidí značení jako užitečná ve srovnání s lidmi s nižším vzděláním (se základní školou nebo vyučením).

4. Informace o bezpečnosti potravin a znalost jejich zdrojů

V hodnocení subjektivního pocitu dostatku či nedostatku informací o bezpečnosti potravin je česká populace rozdělena. Jistá, o něco menší část se domnívá, že má těchto informací dostatek (43 %), jen o málo větší část zase deklaruje nedostatek (47 %). Tento subjektivně nahlížený pocit dostatku či nedostatku informací se ve srovnání s šetřením z roku 2005 nezměnil.

Graf 19. Subjektivní pocit dostatku či nedostatku informací ohledně bezpečnosti potravin

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů. V roce 2005 Šetření „Bezpečnost potravin pohledem spotřebitele“, 1056 respondentů.

Pocit dostatku informací ohledně bezpečnosti potravin mají v o něco větší míře lidé s vyšším vzděláním. Podobně i lidé s dobrou životní úrovní spíše deklarují dostatek informací, na rozdíl od těch se špatnou životní úrovní, kteří o něco častěji uvádí jejich nedostatek.

Co se týče zdrojů informací o bezpečnosti potravin, jednoznačně nejvyužívanějším je televize (74 % v součtu odpovědí *často* a *občas*), velmi důležitá je rovněž interpersonální komunikace, tedy osobní sdělení známých, kolegů, přátel a rodiny (68 %). Dále následují denní tisk a časopisy (57 %), internet (44 %), rozhlas (40 %), speciální tematické časopisy, letáky a brožury (25 %) a poměrně zanedbatelnou roli hrají speciální tematické semináře (4 %).

Ve srovnání s rokem 2005 se role televize, osobní komunikace, nebo rozhlasu příliš nezměnila. Jistý pokles je naopak možné zaznamenat u čerpání informací o bezpečnosti potravin z denního tisku a běžných časopisů, nebo v případě speciálních tematických časopisů, letáků a brožur. Opačný trend celkem předvídatelně nastal u internetu, u kterého se využívání značně zintenzivnilo (nárůst ze 14 % na 44 % v součtu odpovědí *často* a *občas*). Jak již bylo uvedeno, speciální tematické semináře hrají jako zdroj informací o bezpečnosti potravin poměrně malou roli, přičemž změna ve srovnání s rokem 2005 nenastala žádná.

Tabulka 13. Zdroje čerpání informací o bezpečnosti potravin (v %)

	2011					2005				
	často	občas	výjimečně	nikdy	neví	často	občas	výjimečně	nikdy	neví
televize	26	48	19	6	1	22	51	20	7	0
od známých, kolegů, rodiny, přátel, apod.	15	53	22	9	1	16	49	23	11	1
běžný denní tisk, časopisy	12	45	26	16	1	18	48	23	10	1
internet	16	28	19	36	1	5	9	18	67	1
rozhlas	8	32	30	29	1	11	32	32	24	1
speciální tematické časopisy, letáky, brožury atp.	5	20	23	51	1	8	24	26	40	2
speciální tematické semináře	1	3	7	87	2	1	3	7	86	3
z jiných zdrojů	1	1	3	40	55	2	4	2	47	45

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů. V roce 2005 Šetření „Bezpečnost potravin pohledem spotřebitele“, 1056 respondentů.

Za nejvíce důvěryhodné zdroje ohledně bezpečnosti potravin považují občané odborné časopisy (75 % *velmi a spíše důvěryhodné*), státní správu (70 %) a neziskové organizace na ochranu spotřebitelů (69 %). O něco menší důvěře se těší média (62 %) a internet (53 %). Za nejméně důvěryhodný zdroj označují lidé soukromý sektor, přičemž u této jediné položky převládá nedůvěryhodnost nad důvěryhodností (39 % důvěryhodný zdroj : 44 % nedůvěryhodný zdroj).

Tabulka 14. Důvěryhodnost zdrojů poskytujících informace o bezpečnosti potravin (v %) - 2011

	2011				
	velmi důvěryhodné	spíše důvěryhodné	spíše nedůvěryhodné	velmi nedůvěryhodné	neví
odborné časopisy	27	48	6	3	16
státní správa	18	52	15	3	12
neziskové organizace na ochranu spotřebitelů	25	44	9	3	19
média	9	53	25	6	7
internet	7	46	17	3	27
soukromý sektor	5	34	37	7	17

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů.

Tabulka 15. Důvěryhodnost zdrojů poskytujících informace o bezpečnosti potravin (v %) - 2005

	2005				
	velmi důvěryhodné	spíše důvěryhodné	spíše nedůvěryhodné	velmi nedůvěryhodné	neví
odborné časopisy	32	44	3	1	20
státní správa	19	57	8	1	15
neziskové organizace na ochranu spotřebitelů	-	-	-	-	-
média	9	59	18	2	12
internet	6	28	9	3	54
soukromý sektor	3	39	32	5	21

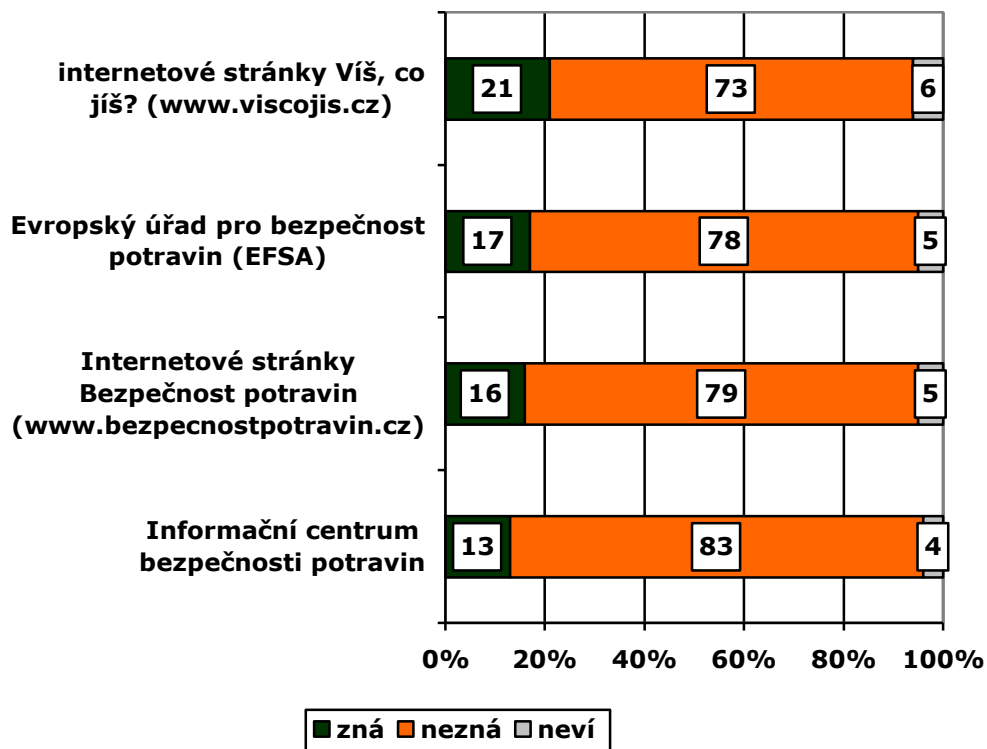
Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin pohledem spotřebitele“, 1056 respondentů.

Ve srovnání s rokem 2005 velmi mírně klesly v očích veřejnosti jako důvěryhodné zdroje státní správa a média (shodně o 6 procentních bodů). Spolu s nárůstem využívání internetu velmi výrazně stoupla i důvěra v něj jako ve zdroj informací o bezpečnosti potravin (o 19 procentních bodů). U odborných časopisů a soukromého sektoru k žádným významným změnám nedošlo.

Kromě obecného využívání zdrojů informací a mínění o jejich důvěryhodnosti bylo šetření zaměřeno také na zjištění povědomí o konkrétních organizacích a zdrojích informací. Obecně lze říci, že u vybraných organizací a zdrojů informací - Informační centrum bezpečnosti potravin, Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA), internetové stránky Bezpečnost potravin, internetové stránky Víš, co jíš? - poměrně výrazně převládá neznalost nad znalostí, a to ve velmi podobném poměru. Relativně nejznámější jsou internetové stránky Víš, co jíš?, které zná

přibližně pětina populace starší 15 let, o něco méně je v povědomí lidí Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA) a internetové stránky Bezpečnost potravin. Nejmenší podíl občanů zná Informační centrum bezpečnosti potravin.

Graf 20. Znalost vybraných organizací a zdrojů informací o bezpečnosti potravin

Zdroj: Šetření „Bezpečnost potravin ve vnímání obyvatel České republiky“, 1060 respondentů.

Obecně lze konstatovat, že zkoumané organizace a zdroje informací znají ve větší míře lidé s vyšší vzděláním, zejména vysokoškolským, lidé s dobrou životní úrovní a věkové skupiny od 20 do 59 let (v případě internetových stránek je znalost o něco menší ve srovnání s ostatními dvěma kategorie v rámci tiši intervalu ve skupině 45 – 59 let). Menší znalost vybraných organizací a zdrojů informací projevuje nejmladší věková kategorie 15 – 19 let a ta nejstarší nad 60 let.